

ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА УКРАЇНУ

Визначено вплив глобальної фінансової кризи на економіку України. Розглянуто економічні, соціально-психологічні та геополітичні методи державного регулювання в умовах кризи.

Определено влияние глобального финансового кризиса на экономику Украины. Рассмотрены экономические, социально-психологические и геополитические методы государственного регулирования в условиях кризиса.

Defines the impact of global financial crisis on the national Ukrainian economy, as well as analyses economic, socio-psychological and geopolitical methods of governmental control in the conditions of global crisis.

глобалізація, фінансова криза, державне регулювання, економічний вплив

Розвиток світової економіки неодмінно супроводжується чергуванням злетів і падінь, а тому у певні періоди населення, бізнесмени та уряди потерпають від криз. Нинішня криза, як і всі попередні, призведе, з одного боку, до рецесії та відмирання неконкурентоспроможних галузей, з іншого – до реструктуризації економіки та розвитку галузей з інноваційним потенціалом.

Усі сподівання населення і політиків, що глобальна фінансова криза омине Україну, не виправдались. Як наслідок, значна частина населення, підприємств та галузей виявились не готовими мінімізувати негативний вплив цієї кризи.

Одними з перших від кризи постраждали українські металурги, продукція яких стала неконкурентоспроможною на світовому ринку, що перебуває в стані рецесії. Варто відзначити, що глобальна фінансова криза лише загострила ситуацію у цій галузі, оскільки власники українських металургійних комбінатів хоча й отримували упродовж останніх років надприбутки, але не спрямовували їх на модернізацію існуючої техніко-технологічної бази. Через проблеми з реалізацією продукції більшість металургійних комбінатів і суміжних з ними підприємств згортають виробництво, що негативно впливає на всі економічні суб'єкти.

Не минула глобальна фінансова криза і вітчизняну банківську систему: по-перше, комерційні банки не лише втратили довгі і дешеві кредитні лінії від іноземних материнських компаній, але й вивели з України частину своїх капіталів; по-друге, галопуюча інфляція (за 9 місяців 2008 р. – 18,1% [3]) та антиінфляційні заходи НБУ (перш за все, стерилізація грошової маси) змусили банкірів підвищувати ставки за депозитами, а відтак, і за кредитами; по-третє, панічні настрої серед населення, викликані девальвацією національної валюти, обумовили масове дострокове повернення гривневих депозитів; по-четверте, зниження реальних доходів населення призвело до збільшення кількості проблемних кредитів, а також випадків, коли банки змушені продавати об'єкти застави (у т. ч. нерухомість); по-п'яте, зниження кредитоспроможності населення змусило банки зробити більш жорсткими умови видачі кредитів (зокрема, щодо придбання нерухомості на вторинному ринку) і припинити кредитування новобудов, які не здані в експлуатацію. На особливу увагу заслуговує той факт, що

у 2007 р. в Україні близько 80% квартир було придбано завдяки іпотечним кредитам, а тому обмеження доступу до кредитних ресурсів спонукало значну частину будівельних компаній «заморозити» об'єкти. За таких умов втрачають усі: власники – свій бізнес, будівельники та працівники суміжних галузей – робочі місця, населення – гроші, інвестовані в будівництво. При цьому населення і комерційні банки змушені вирішувати проблему розрахунків за іпотечними кредитами, об'єкти застави (пайові частки в недобудовах) за якими знецінюються.

Для подолання наслідків глобальної фінансової кризи Україна, попри наявність власних фінансових ресурсів, сподівається отримати від МВФ стабілізаційний кредит у сумі 16,5 млрд дол. США. На сьогодні відомі лише фінансові умови його надання: кредит видається окремими траншами упродовж двох років; упродовж перших двох років проценти не виплачуються, а по їх завершенню, упродовж п'яти років кожний транш має бути погашений; кредитна ставка плаваюча і станом на 28 жовтня 2008 р. становила 3,7% річних [2]. Отже, фінансові умови виглядають доволі привабливими, але МВФ, як і будь-який фінансовий інститут, захищає інтереси своїх акціонерів [4], а тому висуває додаткові вимоги до країни-боржника.

Крім того, зважаючи на масштабні негативні наслідки фінансової кризи, особливої значущості набуває вдосконалення механізму реалізації державної політики щодо підвищення рівня та якості життя населення України, який передбачає комплексне застосування як традиційних (нормативно-правових, економічних, адміністративних, організаційних та соціально-психологічних), так і нових (геополітичних) методів державного регулювання.

У сучасних умовах застосування методів нормативно-правового регулювання зводиться до розробки та прийняття антикризового законодавства.

Економічні методи державного регулювання передбачають стимулювання економічного зростання, тому найбільш дієвими вбачаються такі заходи: зниження податкового тиску на вітчизняних товаровиробників; скорочення видатків на утримання апарату державного управління; рефінансування банківської системи та націоналізація підприємств, які потребують фінансової допомоги; надання пільгових кредитів для інноваційного розвитку підприємств; фінансування завершення будівництва житла, яке здійснюється із залученням іпотечних кредитів; доведення мінімальної заробітної плати до рівня прожиткового мінімуму і подальше їх коригування відповідно до рівня інфляції та ін.

Організаційні методи державного регулювання передбачають такі заходи: 1) визначення процедури участі в процесі приватизації та націоналізації підприємств; 2) сприяння укладанню угод; 3) надання необхідних консультацій та інформації; 4) розробка стратегій, програм, прогнозів і планів розвитку держави (регіону, галузі); 5) координація зусиль та ресурсів.

Наразі особливої актуальності набувають засоби адміністративного впливу держави, оскільки виважене їх використання може істотно стабілізувати ситуацію в країні.

Соціально-психологічні методи державного регулювання передбачають формування у громадян України почуттів гідності, патріотизму та суспільної значущості, підвищення трудової та політичної активності, прагнення забезпечити власний добробут і добробут членів своєї сім'ї.

Геополітичні методи державного регулювання уперше виділяються як окремий спосіб впливу держави на життя населення та передбачають забезпечення захисту інтересів своїх громадян як на теренах України, так і за її межами. Специфіка цих методів виявляється у врахуванні під час розробки та реалізації державної політики економічних, політичних, географічних чи інших особливостей якої-небудь країни чи регіону. За сферою прояву ці методи можна поділити на такі групи: внутрішньодержавні (надання дотацій та компенсацій, податкових та інших пільг) – узгодження інтересів та захист прав різних верств населення,

господарюючих суб'єктів, галузей, регіонів; міждержавні (ратифікація договорів між Україною та іншими державами) – захист прав громадян України, які тимчасово працюють чи відпочивають за кордоном, сприяння розширенню ринків збуту вітчизняної продукції та залучення в національну економіку інвестицій та інновацій; геополітичні (співпраця з міждержавними і наддержавними організаціями – ООН, ОБСЄ, МВФ, СОТ, ГУАМ та ін.) – утвердження статусу України як країни із соціально орієнтованою ринковою економікою європейського типу та стандартами якості життя, притаманними високорозвинутим країнам світу.

Отже, узагальнення напрацювань провідних учених дозволили дійти таких висновків: 1) унаслідок глобальної фінансової кризи в Україні матиме місце поглиблення бідності (особливо серед працездатного населення), призупинення процесу формування середнього класу та зниження статків представників вищих страт; 2) від кризи найбільшою мірою постраждають експортно орієнтовані й інноваційно розвинуті підприємства (металургія), а також ті, діяльність яких залежить від доступності кредитних ресурсів (будівництво, автомобілебудування); 3) незважаючи на дестабілізацію фінансової системи, комерційні банки більшість фінансових втрат переклали на населення; 4) дискусійним є питання про доцільність отримання від МВФ стабілізаційного кредиту, особливо за наявності достатніх власних золотовалютних резервів; 5) запорукою подолання негативних наслідків глобальної фінансової кризи є визначення перспективних напрямів державної політики (запобігання бідності, інноваційно-інвестиційний розвиток української економіки, побудова соціально відповідального суспільства та ін.), а також грамотне застосування нормативно-правових, економічних, адміністративних, організаційних, геополітичних та соціально-психологічних методів державного регулювання як складових механізму реалізації державної політики щодо підвищення рівня та якості життя населення України.

Список використаної літератури

1. Бирюк С. Финансисты и промышленники должны правильно оценить перспективу: какие отрасли развивать, а какие нет / С. Бирюк // Бизнес. – 2008. – № 43. – С. 54–57.
2. Мельниченко О.А. Концептуальні засади механізму державного регулювання рівня та якості життя населення / О.А. Мельниченко // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2007. – № 2 (32). – С. 318–327.
3. Мельниченко О.А. Підвищення рівня та якості життя населення: механізм державного регулювання: монографія / О.А. Мельниченко. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2008. – 232 с.
4. Щедрий вечір // Бизнес. – 2008. – № 44. – С. 59–60.

Надійшло до редакції 12.02.09.